HET TACHTIGSTE VERJAARFEEST

VAN

DEN JAPANSCHEN PLANTKUNDIGE

ITO KEISKE,

Hon. Hoogleeraar der plantkunde aan de Universiteit te Tokio, Directeur van 's Rijks plantentuin te Koishi-kawa nabij Tokio, Auteur van vele japansche plantkundige werken, enz. enz. enz.

GESCHETST DOOR ZIJN VRIEND EN AMBTGENOOT

A. J. C. GEERTS.

Gehoor gevende aan eene vriendelijke uitnoodiging van den heer *Tanaka Yoshiwo*, directeur van het nationaal museum te Tokio (Yedo), ter bijwoning van het feest 'twelk deze ter eere van den Nestor der japansche natuuronderzoekers, *Ito Keiske*, wenschte te geven, begaf ik mij op Zondag 16 April 1882 in den morgen op weg naar het station om per snel-trein van 9 u. 30 m. van Yokohama naar de hoofdstad te stoomen.

De zon brak juist door de zware ochtend-mist heên en ontrolde langzamerhand het altijd bekoorlijke landschap der Tokio-vlakte, hier omsloten van de zee, daar omzoomd met de bergen van Hakoué en de Oyama, aan mijne oogen. Het frissche groen der omliggende heuvels bij Kanagawa en Tsurumi, de sierlijke bloesems der kersenboomen die hier en daar uit het groen te voorschijn traden, het fraaie, zachte lenteweder, vormden te zamen eene uitnemende inleiding tot het feest van den achtenswaardigen grijsaard die zijn geheele leven lang, te midden der rijke natuur van het land zijner

geboorte, met jeugdigen ijver en met een edel enthousiasme onverpoosd gearbeid heeft aan de bevordering van de studie der natuur onder zijne landgenooten.

Het spoorwegstation te Tokio ligt op bijna 8 kilometers afstand van het fraaie Uyéno-park, waar men de feestgenooten in een nabij zijnden tempel ontving. Ik liet mij per »*jin-riki-sha*» (man-kracht-wagen) derwaarts brengen en vond den jubilaris bij mijne aankomst tegen ongeveer elf uur, aan den ingang van den tempel gereed om de talrijke gasten te ontvangen die hem hunne wenschen en sympathie kwamen aanbieden.

De heer *Tanaka* had, naar japansche gewoonte, de genoodigden een veertien dagen te voren verzocht, oude voorwerpen van kunst, natuur-historische zeldzaamheden, boeken, enz. die op de plantkunde of de natuurwetenschappen in het algemeen betrekking hadden, tijdelijk te willen afstaan voor de leen-tentoonstelling, die men tot opluistering van het feest, op verzoek van den altijd leergierigen jubilaris zelven, in den tempel *Sei-tchi-in*, in het midden van den Lotus-vijver *Thino-bashi-no-iké*, nabij het Uyéno-park, wilde aanrichten.

Tal van japansche geleerden en liefhebbers van naturalia uit Tokio hadden ieder iets tot opluistering van deze kleine, maar niettemin hoogst belangrijke tentoonstelling gezonden; ik had op mijn beurt de oudste europeesche boekwerken over Japan uit mijne bibliotheek, eenige europeesche plantkundige werken en het portret van *von Siebold* voor de feestelijkheid afgestaan. Daarvan trokken vooral de aandacht de »Catalogue et prix-courant des plantes du Japon et de la Chine, cultivées dans le jardin d'acclamation de feu M. Ph. Fr. von Siebold à Leide, 1877» en de »Catalogus Musei botanici Lugduno-Batavi, Flora japonica», door wijlen Prof. *F. A. W. Miquel*. 's Hage 1870. Het verbaasde meerdere Japanners en streelde niet minder hun nationaal gevoel dat zulk eene rijke verscheidenheid van japansche gewassen thans in Europa gekweekt en in eere gehouden worden en mij deed het goed er als Nederlander op te kunnen wijzen hoezeer in ons vaderland, dank zij de zorgen van den Heer Mater, japansche gewassen meer en meer veredeld en aan de geheele wereld ter verspreiding aangeboden worden.

Rondom den tempel waren in den tuin meerdere zeldzame, levende, uit de broeikassen van den plantentuin overgebrachte planten op étagères gerangschikt en gaven aan het geheel een alleraangenaamst aanzien. Hoe zou men ook een *Keiske* anders gelukkig kunnen zien dan te midden der planten, die hij nog steeds lief heeft boven alles!

Tal van zeldzame naturalia en vooral zeer zeldzame handschriften en oudere boekwerken over de japansche natuurschiedenis waren hier geëxposeerd, te veel om thans door mij genoemd te worden. Bovenal muntten precieuse teekeningen uit van beroemde kunstenaars uit den ouden tijd, calligraphiën in chineesch karakterschrift, puntige gezegden of spreuken, die op den dag betrekking hadden, maar die zich helaas moeielijk laten vertalen, zonder den »witz" te verliezen, dien de schrijvers er mede bedoelden. Zoo had een zijner vrienden b.v. een reusachtigen, ouden, maar krachtigen, japanschen dennenboom (*Pinus massoniana* Th) op een »*kakimono*" afgebeeld zonder eenig ander onderschrift dan de naam van *Ito Keiske*, in allusie op den inderdaad merkwaardig krachtigen physieken en intellectuëelen toestand van den tachtigjarigen jubilaris.

Terwijl eenige bezoekers zich naar japansche gewoonte bezig hielden met het maken van woordspelingen en »Stanza's" die aan den muur opgehangen werden, hielden anderen zich onledig met het bezichtigen der talrijke geëxposeerde naturalien en boekwerken. *Ito Keiske* leest en schrijft zelfs het hollandsch zeer goed, doch hij heeft door de jaren de gewoonte verloren om het vlot te spreken. Met voorliefde hoort hij echter hollandsch, de taal, waarin hij, op vier-en-twintigjarigen leeftijd, van *Von Siebold* en anderen op *Deshima* veel leerde. Zijn eenigen zoon *Ito Udzuru*, die het voetspoor van zijn vader waardig begon te volgen, moest hij helaas een drietal jaren geleden door den dood verliezen; zijn kleinzoon *Ito Tokutaro*, een zoon van de eenige hem overgeblevene dochter, en een jongeling van ongeveer 18 jaren, zal zijn grootvader trachten na te volgen en is sedert den dood van *Ito Udzuru* dagelijks met zijn grootvader bezig zich op de studie der japansche natuurlijke historie toe te leggen.

Nadat de bezoekers wier aantal steeds meer en meer aan-

groeide, de tentoonstelling geruimen tijd bezichtigd hadden en het zoo ongeveer één uur nam. geworden was, vereenigden zich Ito Keiske's meer intieme vrienden in een nabijzijnd japansch hôtél, waar op zuiver oud-japansche wijze het middagmaal gebruikt werd. Keiske zat aan het hoofd van de zaal, van waar uit men aan de eene geheel opene zijde een allerliefst uitzicht had op het meertje; zijne dochter nam even vriendelijk als gracieus de honneurs waar. Naast mij zaten verscheidene, hollandsch sprekende oude japansche geleerden, met wie ik voor 't eerst kennis maakte. Een hunner was Dr. *Udagawa Kosaï*, zoon van den beroemden japanschen geneesheer *Udagawa Jinsai*, die in 1808 de atlas en het handboek der ontleedkunde van *Bogaard* uit het nederlandsch in het japansch vertaald en onder den titel van 醫範提綱 *I-han-teï-ko* in het licht gegeven heeft ¹⁾).

De heer *Ernest Satow*, Secretaris der Britsche Legatie te Tokio en bekend wegens zijne grondige studiën over de japansche taal, literatuur en geschiedenis, de heeren *Alexander von Siebold*, adviseur aan het ministerie van buitenlandsche zaken, en *Henri von Siebold*, Secretaris der Oostenrijksche Legatie, beide zonen van den beroemden natuuronderzoeker *Ph. Fr. von Siebold*, en meerdere anderen lieten door een kort bezoek insgelijks van hunne belangstelling blijken.

Een ieder bracht voor den jubilaris, naar japansch gebruik, een of ander klein geschenk mede; ik had mijn ouden vriend op mijne beurt een gemakkelijken fauteuil doen aanbieden, waarmede hij zeer in zijn schik was.

Op het feest werd door een der aanwezigen het verslag voorgelezen van een soortgelijk feest dat nu bijna eene eeuw geleden gehouden werd op den tachtigjarigen geboortedag van den beroemden japanschen natuuronderzoeker *Ono Ranzan*, die zooals men weet als de grondlegger der nieuwere japansche natuurwetenschap wordt beschouwd en van wiens hoofdwerk, 本草綱目啓蒙 *Hon-zo-ko-moku-keï-mo*, wij in

¹⁾ De thans zeer zeldzame oorspronkelijke uitgaaf van 1808 bevat koperplaatgravuren welke voor dien tijd zeer goed uitgevoerd zijn. Op de frontispice prijkt *Bogaard's* portret en medaillon, alsmede eene plaat voorstellende eene sectie gedurende eene anatomische les. Het werk met den atlas bevindt zich in mijne verzameling van japansche boekwerken.

de inleiding van ons werk »Les produits de la nature japonaise et chinoise. Yokohama, 1878" uitvoerig mededeeling gedaan hebben. Het portret van den tachtigjarigen *Ono Ranzan*, op een »*kakimono*" geschilderd, hing aan het einde der zaal. Een negen-en-tachtiger, wiens naam mij ontschoten is, teekenaar van beroep en een oud vriend van Ito Keiske, bood den jubilaris eene verzameling van vijf of zes deelen in kleuren geteekende japansche planten aan, welke hij zonder behulp van bril of vergrootglas in dit jaar geteekend had.

Merkwaardig, ja indrukwekkend was het die schaar van grijze, belangstellende, oude vrienden daar vereenigd te zien om hulde te brengen aan den belangeloozen ijver, wetenschappelijken zin en vriendschappelijke gevoelens van den jubilaris.

Ito Keiske is inderdaad een merkwaardig man; de vlugheid zijner bewegingen, niettegenstaande zijn hoogen leeftijd, de zucht om waar te nemen en te leeren, zijn rusteloze, altoos bezige geest, de belangstelling die hij toont in alles wat op de studie der natuur betrekking heeft, zijn wetenschappelijk enthousiasme zijn zoo opvallend, dat men bijna niet kan nalaten dien man nog een tweede jeugd of een andere tachtig jaren levens toe te wenschen, indien zulk een wensch ons niet ongerijmd toescheen.

Eene korte levensbeschrijving van den uitnemenden japan-schen plantkundige moge hier eene plaats vinden ¹⁾.

Ito Keiske werd in het jaar 1803 (Kiyo-wa 3 nen, sho-

¹⁾ Twee fotografische portretten van *Ito Keiske* in 1876 en 1882, benevens eenige regelen schrift van zijne hand werden door den Schrijver dezes aan de verzameling van het Koninklijk Instituut voor de taal-, land- en volkenkunde van Ned.-Indië aangeboden en worden er bewaard met een zestal fotografische gezichten van het terrein der feestviering, mede voor die verzameling afgestaan; zij stellen voor: I. Feest ter eere van *Ito Keiske*. a. Tempel *Sei-tchi-in*, waarin de tentoonstelling van natuurhistorische zeldzaamheden plaats vond. b. De Lotusvijver *Shino-bashi-no-iké*. c. Ingang tot het *Uyéno-park*. II. Ingang tot het *Uyéno-park* te Tokio, genomen in April gedurende het bloeien der kersenboomen. III. Bronzen *Dai-butsu* (Buddha-beeld) en torenklok, nabij het *Sei-yo-ken* restaurant in het *Uyéno-park* te Tokio. IV. Onder de bloeiende kersenboomen van het *Uyéno-park* te Tokio, April 1882. V. Een der tempels in het *Uyéno-park* te Tokio. VI. Midden in het *Uyéno-park* te Tokio.

guwatsu) in de provincie Owari geboren ¹⁾. Zijn vader was geneesheer volgens de toenmaals algemeen in zwang zijnde chineesche geneesmethode. *Keiske* leerde een weinig geneeskunde en praktische plantenkennis van zijn vader; op 13 à 14-jarigen leeftijd ontwikkelde zich reeds bij hem de lust tot plantenverzamelen en toog hij reeds dikwerf de bergen zijner provincie in om planten te zoeken en herbaria aan te leggen.

In Maart 1826 ontmoette hij *Dr. Ph. Fr. von Siebold* voor het eerst te *Miya-no-seki*, in de provincie Owari, alwaar *Siebold* met het nederlandsche opperhoofd van Deshima, *de Stürler*, in een herberg vertoefde op zijne reize naar het hof des Shoguns te Yedo ²⁾.

Ito Keiske was toen 23 jaren oud (jap. 24 jaren). Daar in de herberg van *Miya-no-seki* ried *von Siebold* hem sterk aan naar Nagasaki te komen en op Deshima de plantkunde en geneeskunde naar europeesche wijze te bestudeeren. Gretig nam *Ito Keiske* dit aanbod aan, doch alvorens aan die uitnoodiging gehoor te geven, besloot hij een groote botanische excursie door de bergen en hoogvlakten van midden-Japan te ondernemen met het doel zooveel mogelijk planten te verzamelen, ten einde deze dan later met *von Siebold* nader te bestudeeren. Zoo vertrok hij langs den Tokaido eerst naar de circa 4 à 6 duizend voet hoge bergen Akiha-yama, Fudo-yama en Horai-san in de provincie Totomi, om dan verder langs den Fudzi-yama heen naar Yedo te reizen. Aldaar aangekomen, vertrok hij na eenige dagen met zijn vriend *Dr. Udagawa Yoan*, langs den Oshui-kaïdo naar Nikko, den Nantai-san en andere bergstreken in de provincie Shimotsuké, steeds zijn voorraad planten ziende aangroeien met talrijke zeldzame gewassen. Van daar keerde hij door de provinciën Kotsuké en Shinano langs den nakasendo en over

¹⁾ Naar onze wijze van rekenen is *Ito Keiske* dus eigenlijk 79 jaren oud. Volgens de japansche gewoonte, waar men van den dag zijner geboorte één jaar telt, 80 jaren.

²⁾ *Siebold* vermeldt hunne ontmoeting ook in zijn werk *Nippon Archiv* II p. 19, waar men het volgende leest: „Freunde der Naturgeschichte finden in *Miya* (Owari) an den Aerzten *Midzutani Sageroku*, *Ito Keiske* und *Okutsi Souzin* einen thätigen und gelehrten Beistand-Männer, deren verdienste um die Naturwissenschaften für Japan noch von späten Nachkommen geehrt zu werden verdienen.”

de bergen Haruna-san, Miyogi-san en Togakushi-yama naar Owari terug.

Aldus voorzien van een schat van planten en van herbaria, waarvan er thans nog een van zijne hand aanwezig is in het Rijks-Herbarium te Leiden, vertrok *Ito Keiske* in 1827 naar Nagasaki, waar hij tot aan het einde van 1828 dagelijks met von Siebold op Deshima de vergaderde schatten bestudeerde. Terwijl hij aan von Siebold de japonsche namen en tal van bijzonderheden omtrent het voorkomen en het gebruik der planten mededeelde en aldus wezenlijk bijdroeg tot den roem van dezen geleerde, leerde deze hem de latijnsche en nederlandsche benamingen kennen, volgens de werken van *Kaempfer*, *Thunberg*, *Linnaeus* en anderen. Voor hij in 1828 (Bunsei 11 nen) van Nagasaki vertrok, publiceerde *Ito Keiske* zijne verkorte, geïllustreerde bewerking van *Thunberg's Flora japonica* in drie deelen, onder den titel van **泰西本草名數** *Tai-sei-hon-zo-meï-su*. Tegenover het titelblad van deze japonsche uitgave vindt men een wel uitgevoerd portret van den Zweedschen plantkundige.

Een exemplaar van dit zeldzaam geworden japonsche boekwerk werd in 1879 door mij aan Prof. *Nordenskiöld* geschonken, toen deze Yokohama bezocht na den zoo gelukkig volbrachten reis door de IJszee. De Zweedsche Akademie van wetenschappen te Stockholm erkende later *Ito Keiske's* verdiensten door hem de zilveren Thunberg-medaille ten geschenke aan te bieden.

Nagasaki verlaten hebbende, bereisde *Keiske* het eiland Kin-Sin in verschillende richtingen, daarna de provincie Harima, steeds met het doel planten te leeren kennen en te verzamelen. Daarna keerde hij naar zijn geboorteplaats Nagoya in de provincie Owari terug en vestigde zich daar als praktizeerend geneesheer, zich echter tevens aan de studie der botanie blijvende toewijden.

In het jaar 1832 (Tempō 3 nen) ondernam hij opnieuw eene botanische excursie naar Togaku-shi-yama en andere bergstreken van de provincie Shinano en midden-Japan. Toen in 1837 (Tempō 8 nen) een vrij hevige hongersnood in Japan heerschte, schreef hij op verzoek en op kosten van de prinsen van Owari, Mino en Shinano, een werkje getiteld

救荒食物便賢 *Kiu-kō-shoku-butsu-ben-ran* of handleiding van wild groeiende planten die als voedsel kunnen dienen in tijden van hongersnood. In het volgende jaar (1839) werd het kasteel des Shoguns in Yedo door een vreeselijken brand verwoest. Aan *Ito Keiske* werd opgedragen om met eene commissie, langs den nakasendo, naar den Kiso-yama, in de provincie Shinano, te reizen, ten einde in de bosschen aldaar goede houtsoorten voor het nieuw te bouwen paleis aan te wijzen, zorg te dragen voor hernieuwden aanplant van jonge boomen en tevens planten te verzamelen voor een herbarium. Gedurende die reis heeft hij meerdere tot dien tijd in japansche werken onbekende planten ontdekt en verzameld.

In 1851 (Ka-yei 4 nen) schreef hij een werk over salpeter, getiteld **硝石徧** *Shō-seki-hen*, waarin de details van salpeter-bereiding volgens de chineesche, japansche en europeesche methode uitvoerig beschreven werden. In het daaraanvolgende jaar (1852) ondernam hij, in gezelschap van zijn zoon en meerdere leerlingen, een botanischen tocht naar den beroemden, 4000 voet hoogen berg *Ibuki-yama* in de provincie Omi, waar hij wederom verscheidene nieuwe, tot dien tijd onbekende planten ontdekte.

Drie jaren later, in 1855 (An-sei 2 nen), doorkruiste hij de provinciën Yamashiro, Yamato, Isé, Shima in vele richtingen, steeds naar planten en andere merkwaardige naturalia zoekende en nauwgezet verzamelende.

Zijne verzamelingen begonnen nu zoo talrijk en menigvuldig te worden, dat hij in 1855 (Ansei 5 nen) besloot in zijn vaderstad Nagoya, in de provincie Owari, een plantentuin op te richten nabij zijne woning en daaraan een museum voor natuurlijke historie te verbinden. Ook richtte hij met andere geleerden een genootschap op ter bevordering van natuurstudie onder zijne landgenooten. De botanische tuin en het museum in Owari verkregen terecht weldra groote vermaardheid in den lande en een groot aantal leerlingen stroomden derwaarts om van *Ito Keiske* onderricht te worden en van zijne voor dien tijd hoogst belangrijke hulpmiddelen en verzamelingen een nuttig gebruik te maken. Te dezer tijd begon zich de lust tot het beoefenen van westersche

wetenschap bij vele japansche jongelieden te ontwikkelen. Het sedert meer dan twee eeuwen gevolgde stelsel van afsluiting van de wereld had uitgediend. De Regeering des Shoguns te Yedo werd meer en meer overtuigd van de noodzakelijkheid om in de denkbeelden, die tot nu toe de heerschende geweest waren, en vooral in het onderwijs groote en ingrijpende veranderingen aan te brengen, ten einde Japan, dat met geene mogelijkheid langer afgesloten kon blijven, eene waardige en blijvende plaats in de rij der onafhankelijke staten te verzekeren. Op acht-en vijftig-jarigen leeftijd (in 1861) werd dus *Keiske* door de Bakufu aangezocht om als leeraar in de natuurwetenschappen volgens de europeesche methode op te treden aan de toenmalige tolken-school en het vertalings-collegie *Ban-sho-shirabé-jo* te Yedo. Kort na zijn aankomst te Yedo, kwam zijn oude leermeester en vriend Dr. *Ph. Fr. von Siebold* in 1862 voor de tweede maal naar Japan en gedurende diens verblijf te Yokohama kreeg *Ito Keiske* verlof van de japansche regeering om andermaal bij *von Siebold* zich te oefenen in de europeesche wetenschappen en vreemde (latijnsche) plantnamen en nomenclatuur.

In 1863 zag *Keiske* zich helaas verplicht wegens ziekte tijdelijk zijn ambt neêr te leggen en naar zijn geboortestad in de provincie Owari terug te keeren. Er heerschte in dat jaar eene hevige cholera-epidemie en *Keiske*, altijd bereid om ten nutte zijner medemenschen werkzaam te zijn, publiceerde toen een vlugschrift, getiteld *Bo-sha-biyo Shiroto-kokoroyé-sho* of voorzorgsmaatregelen welke tegen de cholera door een ieder in acht genomen moeten worden. De prins van Owari benoemde hem in 1865 (Keï-wo 1 nen) tot zijn geneesheer en tevens als leeraar der westersche wetenschappen aan zijn hof. Onvermoeid bleef *Keiske* in zijn geboortestad werkzaam tot het verspreiden van nuttige kundigheden onder zijne landgenooten, waarvan tallooze kleinere, populaire geschriften van zijne hand, te veel om hier te noemen, kunnen getuigen. Geen wonder dat de Keizerlijke Regeering na de groote revolutie van 1868 en nadat de Mikado de teugels van het bewind zelf in handen genomen en Yedo, onder den naam van Tokio tot eerste hoofdstad en zetel der Regeering verklaard had, — geen wonder dat het Gouver-

nement toen den ijverigen en kundigen natuur-kenner aan zich wilde verbinden! Zoo ontving dan *Keiske* op zeven en zestig-jarigen leeftijd, in 1870, zijne benoeming als leeraar aan de toenmalige hoogeschool voor westersche talen en wetenschappen te Tokio. Toen in het daaraanvolgende jaar het ministerie van onderwijs, *Mom-bu-sho*, opgericht werd, ontving hij den titel van *Mom-bu-cho-kiyo-ju*, ongeveer gelijk staande met den rang van buitengewoon hoogleeraar, waarbij later nog de titel van *Hen-shu-gon-jo* of auteur van wetenschappelijke werken gevoegd werd. In 1872 werd hij bevorderd tot den 5^{den} rang en omstreeks terzelfder tijd begon hij de uitgave van zijn groot en klassiek werk 日本産物志 *Ni-hon-san-butsu-shi* of geïllustreerd handboek der merkwaardige natuurvoortbrengselen van Japan, naar de provinciën gerangschikt. Dit werk werd op kosten en onder auspices van het ministerie van onderwijs uitgegeven; de deelen handelende over de provinciën Yamashiro, Musashi, Omi werden in 1875 uitgegeven, terwijl de deelen over de provinciën Mino en Shinano respectievelijk in 1878 en 1879 het licht zagen. De schrijver is thans nog aan de vervolgen van dit groote werk bezig. Op twee en zeventig-jarigen leeftijd, in 1874, publiceerde hij in samenwerking met zijn zoon, zijn bekend werk 日本植物圖繪 *Ni-hon-shoku-butsu-dzu-yé* of beschrijving en afbeelding van zeldzame, door *Keiske* nieuw ontdekte planten. Dr. *Savatier*, een der schrijvers van de »Enumeratio plantarum japonicarum" schreef eene voorrede voor dit werk en maakt daarin met roem gewag van den ijver en de liefde voor de natuur-studie bij den nestor der japansche botanici.

Het gouden tijdperk van *Ito Keiske's* onvermoeid streven brak echter aan toen de Regeering in 1877 den vier-en-zeventig-jarigen geleerde benoemde tot directeur van 's Rijks plantentuin te Koishikawa in Tokio. Op herhaald aandringen van *Ito Keiske* was de Regeering er toe overgegaan om het groote uitznemend gelegen terrein te Koishikawa met zijne heuvels en vijvers tot een naar de europeesche wijze ingerichten botanischen tuin te herscheppen. De tuin is thans in vollen bloei en vormt de kroon op het werk gedurende een lange reeks van jaren ijverig voortgezet. Flinke naam-

borden, waarop zoowel de latijnsche als de chineesche en japansche namen der planten met duidelijke letters vermeld staan, bieden de beoefenaar der japansche flora een vroeger ongekend hoogst belangrijk hulpmiddel voor zijne studiën. Ik herinner mij nog levendig, met welk een glans van genoegen en tevredenheid hij mij in 1877 zelf door den tuin rondleidde, mij al de détails uitleggende en over de vele moeilijkheden uitwijdende die nu zoo gelukkig overwonnen waren. De catalogus van de in dezen tuin ten getale van ongeveer vijf duizend gekweekte japansche planten en variëteiten werd door *Keiske* bewerkt en door de universiteit te Tokio uitgegeven in twee deeltjes; de dicotyledonen onder den titel van 小石川植物園草木目録 *Ko-ishi-kawa shoku-but-su-yen so-moku-moku-roku* of »Catalogue of plants in the Koishikawa botanical garden" Dicotyledones, Tokio dai-gaku 1877. De catalogus der monocotyledonen en cryptogamen verscheen in 1880.

Het ministerie van binnenlandsche zaken benoemde hem in 1877 tot lid van de jury der eerste groote nationale tentoonstelling in het Uyéno-park te Tokio gehouden en in 1879 werd hem behalve zijne betrekking als professor der natuurlijke historie aan de universiteit en als directeur van 's Rijks plantentuin ook mede de zorg opgedragen voor het Rijks museum van onderwijs, voor zooverre het naturalien betreft. Dit museum *Kiyo-iku-haku-butsu-kan* geheeten is ingelijks te Tokio gevestigd en dient hoofdzakelijk voor aankomende onderwijzers, leeraars en opvoedkundigen, hoewel het ook dagelijks voor het publiek open staat, dat vooral op Zon- en feest-dagen een ruim gebruik daarvan maakt. Het strekt der japansche natie tot eere dat zelfs de middelste en lagere volksklassen met belangstelling deze inrichtingen bezoeken.

Ito Keiske heeft beloofd van het feest en van de verzameling boeken en voorwerpen welke ten toon gesteld werden een beschrijving te zullen geven; ik twijfel niet of deze zal voor den beoefenaar der japansche natuurlijke geschiedenis hoogst belangrijk zijn.

Vermelden wij ten slotte dat hij thans ook bezig is eene prachttuitgaaf in folio, met gekleurde platen, uit te geven van de boomen in Japan. De boomachtige gewassen zijn, zooals men weet, niet in het groote werk *So-moku-dzu-setsu*

van Inuma Chojun opgenomen: met zijn prachtwerk over de japansche boomen zal dus *Keiske* in eene wezelijke behoefte voorzien.

Wij kunnen deze korte schets niet eindigen, zonder den man aan wien ook Nederland verplichtingen heeft, wegens zijn te Leiden aanwezig herbarium en de talrijke mededeelingen door hem aan von Siebold gedaan, nog vele jaren levens toe te wenschen en zonder hem in naam der wetenschap dank te zeggen voor de werkzaamheid en ijver waarmede hij zijn gansche leven zich aan haar gewijd heeft.

Ik twijfel niet of velen zullen in Nederland de levensschets van dezen merkwaardigen man met genoegen lezen.

Yokohama,
Juli 1882.

A. J. C. GEERTS.

KAART VAN HET DISTRICT SINGKEL EN DE LANDSCHAPPEN LIGGENDE LANGS DE SIMPANG-KANAN.

Opgenomen en in kaart gebracht op last van
den Gouverneur van Sumatra's Westkust.

in het jaar 1853

door

H. VON ROSENBERG.